

APROBAT
Președintele interimar al Colegiului Civil
al Curții de Apel Bălți

Iulia Grosu

***Generalizarea practicii judiciare privind practica examinării cauzelor civile,
recurs secțiunea II (2rac) de către CSJ***

Conform planului de activitate al Colegiului Civil al Curții de Apel Bălți pentru anul 2017, ținând cont de importanța și actualitatea problemei legate de examinarea cauzelor civile, recurs secțiunea II, s-a efectuat prezenta generalizare.

Prezenta generalizare a Direcției sistematizare, generalizare a practicii judiciare și relații cu publicul, cuprinde generalizarea practicii judiciare și analiza datelor statistice în baza deciziilor Curții Supreme de Justiție, pentru perioada anului 2016.

În legătură cu acest fapt, în primul rând a fost studiată legislația națională care reglementează problema menționată, și anume:

- Hotărârea plenului CSJ Privind procedura de judecare a cauzelor civile în ordine de apel nr.6 din 11.11.2013;
- Codul de procedură Civilă,
- Constituția Republicii Moldova,
- Deciziile Curții Supreme de Justiție în recurs secțiunea II (2rac).

I. Noțiuni generale.

Procedura civilă constituie activitatea desfășurată de către instanțele judecătorești în scopul apărării drepturilor și intereselor legitime ale persoanei. Sarcina de înlăptuire a justiției într-un stat de drept, revine organelor statului, special constituite în acest scop.

Potrivit art. 114 al Constituției RM, „Justiția se înlăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești”. Activitatea instanțelor judecătorești este reglementată de totalitatea normelor adoptate și sancționate în acest sens de către stat pentru a garanta respectarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei la înlăptuirea justiției.

Conform art.119 din Constituția Republicii Moldova și art. 15 CPC, participanții la proces și alte persoane interesate, ale căror drepturi, libertăți ori interese legitime au fost încălcate printr-un act judiciar, pot exercita căile de atac împotriva acestuia, în condițiile legii.

Apelul este una din căile de atac, stabilite și reglementate prin lege, deopotrivă ordinară, devolutivă și suspensivă de executare (dacă legea nu prevede altfel), declanșată de către persoanele abilitate prin lege cu acest drept. Această cale de atac conferă instanței ierarhic superioare învestite cu soluționarea apelului pe lângă competența verificării legalității și temeiniciei hotărârii atacate, și unele atribuții de judecată ale primei instanțe.

Decizia instanței de apel rămâne definitivă în momentul pronunțării.

Examinarea cauzelor în ordine de apel se efectuează în strictă conformitate cu prevederile capitolului XXXVII din Codul de procedură civilă, cu unele precizări, și anume:

- la judecarea pricinii în ordine de apel se va aplica legea procedurală în vigoare la data judecării apelului, dacă legea nu prevede altfel;

- dispozițiile normelor de procedură privind judecarea pricinilor în primă instanță se aplică în instanța de apel în măsura în care nu sînt contrare dispozițiilor capitolului XXXVII din Codul de procedură civilă.

Sînt prezente aceleași etape ale dezbaterilor judiciare: partea pregătitoare, examinarea apelului în fond, susținerile orale și replicile, deliberarea și pronunțarea deciziei.

La examinarea pricinii în apel, instanța de apel va ține cont de prevederile Constituției Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994, în vigoare 27.08.1994, Codului de procedură civilă, în vigoare de la 12.06.2003 (cu modificările ulterioare), Codului civil, Codului de executare, Avizele consultative ale Plenului Curții Supreme de Justiție, Hotărârile Plenului Curții Supreme de Justiție, de Practica Curții Europene a Drepturilor Omului.

În conformitate cu art.357 CPC, hotărârile susceptibile de apel pot fi atacate, pînă a rămîne definitive, în instanță de apel care, în baza materialelor din dosar și a celor prezentate suplimentar, verifică corectitudinea constatării circumstanțelor de fapt ale pricinii, a aplicării și interpretării normelor de drept material, precum și respectarea normelor de drept procedural, la judecarea pricinii în primă instanță.

Potrivit dispozițiilor art.373 CPC, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță. În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărîrea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, apreciază probele

din dosar și cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces. În cazul în care motivarea apelului nu cuprinde argumente sau dovezi noi, instanța de apel se pronunță în fond, numai în temeiul celor invocate în primă instanță. Instanța de apel nu este legată de motivele apelului privind legalitatea hotărîrii primei instanțe, ci este obligată să verifice legalitatea hotărîrii în întregul ei.

Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel. Codul de procedură civilă nu stabilește termenul concret de examinare a pricinii în instanța de apel. După expirarea termenului de pregătire a pricinii către dezbateri în ședința de judecată, apelul va fi examinat într-un termen rezonabil (art.371 CPC).

Potrivit art. 429 alin. 1 CPC *deciziile pronunțate de curțile de apel în calitatea lor de instanțe de apel, cât și hotărîrile pronunțate de curțile de apel în procedura de insolvență pot fi atacate cu recurs.*

Conform art. 431 alin. 1 CPC *examinarea recursului împotriva deciziilor instanțelor de apel ține de competența Curții Supreme de Justiție.*

II. Analiza statisticii judiciare.

Conform datelor statistice, în perioada nominalizată de către Curtea Supremă de Justiție au fost examinate 60 cauze, dintre care:

- 40 cauze (66,67%) au rămas inadmisibile,
- pe 5 cauze (8,33 %) au fost menținute fără modificări deciziile instanței de apel,
- 15 cauze (25%) au fost casate, dintre care:
 - ✓ 3 cu pronunțarea unei noi hotărîri
 - ✓ 7 cauze trimise la rejudecare
 - ✓ 5 cauze cu menținerea hotărîrii primei instanțe.

De către Curtea Supremă de Justiție au fost examinate deciziile emise de către judecătorii Curții de Apel Bălți, după cum urmează:

1. Eduard Ababei: au fost examinate 3 cauze, pe 2 cauze recursurile au fost declarate inadmisibile, 1 cauză (33,33%) a fost casată:
 - cu trimiterea la rejudecare în instanța de apel.
2. Stela Procopciuc: au fost examinate 8 cauze, pe 5 cauze recursurile au fost declarate inadmisibile, 3 cauze (37,5%) au fost casate, dintre care:
 - 1 cauză cu trimiterea la rejudecare în instanța de apel,
 - 1 cauză cu pronunțarea unei noi hotărîri,
 - 1 cauză cu menținerea hotărîrii primei instanțe.

3. Galina Polivenco: au fost examinate 8 cauze, pe 5 cauze recursurile au fost declarate inadmisibile, 2 cauze au fost lăsate fără modificări, 1 cauză (12,5%) a fost casată:
 - cu pronunțarea unei noi hotărâri.
4. Dumitru Corolevschi: au fost examinate 5 cauze, pe 3 cauze recursurile au fost declarate inadmisibile, 2 cauze (40%) au fost casate, dintre care:
 - 1 cauză cu trimiterea la rejudecare în instanța de apel,
 - 1 cauză cu pronunțarea unei noi hotărâri.
5. Adriana Garbuz: au fost examinate 5 cauze, pe 3 cauze recursurile au fost declarate inadmisibile, 1 cauză a fost lăsată fără modificări, 1 cauză (20%) a fost casată:
 - cu trimiterea la rejudecare în instanța de apel.
6. Tatiana Duca: au fost examinate 6 cauze, pe 4 cauze recursurile au fost declarate inadmisibile, 1 cauză a fost lăsată fără modificări, 1 cauză (16,67%) a fost casată:
 - cu trimiterea la rejudecare în instanța de apel.
7. Iulia Grosu: a fost examinată 1 cauză, recursul fiind declarat inadmisibil.
8. Aliona Corcenco: au fost examinate 8 cauze, pe 7 cauze recursurile au fost declarate inadmisibile, 1 cauză a fost lăsată fără modificări.
9. Alexandru Gheorghieș: au fost examinate 2 cauze, pe 1 cauză recursul a fost declarat inadmisibil, 1 cauză (50%) a fost casată:
 - cu menținerea hotărârii primei instanțe.
10. Natalia Chircu: au fost examinate 2 cauze, 2 cauze (100%) casate, dintre care:
 - 1 cauză cu trimiterea la rejudecare în instanța de apel,
 - 1 cauză cu menținerea hotărârii primei instanțe.
11. Elena Grumeza: au fost examinate 8 cauze, pe 7 cauze recursurile au fost declarate inadmisibile, 1 (12,5%) cauză a fost casată:
 - cu trimiterea la rejudecare în instanța de apel.
12. Ana Albu: a fost examinată 1 cauză, 1 cauză (100%) casată,
 - cu menținerea hotărârii primei instanțe.
13. Aurelia Toderăș: au fost examinate 3 cauze, pe 2 cauze recursurile au fost declarate inadmisibile, 1 cauză (50%) a fost casată:
 - cu menținerea hotărârii primei instanțe.

În tabela de mai jos este reflectată aceeași situație a deciziilor examinate de către judecătorii Curții de Apel Bălți:

Judecător	Total examinate	Inadmisibile	Fără modificări	Casate	Dintre care		
					Pronunțarea hot./noi	Rejudecarea în instanța de apel	Mentinererea hotărârii primei instanțe
E.Ababei	3	2		1		1	
S.Procopciuc	8	5		3	1	1	1
G.Polivenco	8	5	2	1	1		
D.Corolevschi	5	3		2	1	1	
A.Garbuz	5	3	1	1		1	
T.Duca	6	4	1	1		1	
Iu. Grosu	1	1					
A.Corcenco	8	7	1				
Al.Gheorghieș	2	1		1			1
N.Chircu	2			2		1	1
E.Grumeza	8	7		1		1	
A.Albu	1			1			1
A.Toderaș	3	2		1			1
TOTAL	60	40	5	15	3	7	5

III. Practica judiciară de soluționare a cauzelor.

Făcînd o analiză amplă a tuturor deciziilor Curții Supreme de Justiție examinate în ordine de apel comercial, se atestă faptul că în marea majoritate a cauzelor, deciziile sunt casate anume că au fost încălcate normele de drept material.

Conform art. 387 CPC *se consideră că normele de drept material sînt încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească:*

- a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată;
- b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată;
- c) a interpretat eronat legea;
- d) a aplicat eronat analogia legii sau analogia dreptului.

În urma studierii deciziilor casate de către Curtea Supremă de Justiție (15 decizii) - 6 din ele au fost casate pe motivul aplicării eronate a normelor de drept material, și anume făcându-se trimitere la art. 432 alin. 2 lit. c CPC – interpretarea eronată a legii:

Cu titlu de exemplu poate fi adusă decizia Curții Supreme de Justiție, prin care a fost admis recursul declarat de către administratorul întreprinderii mixte SRL „L S B” în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Societatea „A C E” SARL Franța împotriva întreprinderii mixte SRL „L S B” privind încasarea sumei.

În motivarea acțiunii reclamanta a indicat că a pus la dispoziția pîrîtului ÎM „L S B” SRL și a livrat în Republica Moldova pentru efectuarea lucrărilor de prelucrare a lemnului un șir de echipamente la costul total de 48 070,55 euro. A mai indicat că, la 18 ianuarie 2012, Societatea „A C E” SARL a transferat pîrîtului suma de 40 000 euro pentru a procura cherestea, precum și suma de 13 119,17 euro pentru serviciile de transportare care urmează a fi restituite.

Prin hotărîrea primei instanțe acțiunea a fost admisă parțial, fiind revendicat din posesia ÎM „L S B” SRL cu transmiterea Societății „A C E” SARL Franța a bunurilor mobile și anume, a rabotezei PH 360 LOGOSOL, set de cuțite speciale și o frezmașină pentru lemn rotund BEZNER-OSWALD de tip RF 50-200 cu compresorul POWER SYSTEM de tip PS 418.

Nefiind de acord cu soluția primei instanțe, Societatea „A C E” SARL a contestat-o cu apel.

Prin decizia Curții de Apel Bălți s-a admis cererea de apel depusă de Societatea „A C E” SARL, s-a casat parțial hotărîrea primei instanțe și s-a emis o nouă hotărîre prin care s-a admis parțial cererea de chemare în judecată și s-a încasat de la ÎM „L S B” SRL în beneficiul Societății „A C E” SARL suma de 48 070, 55 euro cu titlu de contravaloarea utilajului livrat, cu respingerea în rest a cerinței de încasare a prejudiciului.

Nefiind de acord cu decizia Curții de Apel, reprezentantul ÎM „L S B” SRL a declarat recurs, considerînd decizia Curții de Apel neîntemeiată și ilegală prin faptul că a fost emisă cu încălcarea și aplicarea eronată a normelor de drept material.

Studiind materialele cauzei, Colegiul Civil al Curții Supreme de Justiție a constatat că ÎM „L S B” SRL este doar posesor al utilajului livrat de către Societatea „A C E” SARL, iar între aceste două persoane juridice nu a fost încheiat un careva contract de vânzare-cumpărare prin care ÎM „L S B” SRL ar deveni titularul de drept al utilajului livrat.

Conform art. 666 alin. (1) Cod civil, contract este acordul de voință realizat între două sau mai multe persoane prin care se stabilesc, se modifică sau se sting raporturi juridice.

Conform art. 667 alin. (3) Cod civil, părțile pot încheia contracte care nu sînt prevăzute de lege (contracte nenumite), precum și contracte care conțin elemente ale diferitelor contracte prevăzute de lege (contracte complexe).

Respectiv, Colegiul a reținut întemeiat argumentul recurentului precum că, ÎM „L S B” SRL nu putea fi obligată la plata valorii bunurilor mobile, din motiv că aceasta nu a procurat și nici nu și-a manifestat intenția de a procura aceste bunuri pentru a achita contravaloarea lor.

În conformitate cu art. 311 alin. (1) Cod civil, posesorul de bună-credință care nu are dreptul să posedze bunul sau care a pierdut acest drept este obligat să-l predea persoanei îndreptățite. În cazul în care persoana îndreptățită nu-și realizează dreptul, iar posesorul consideră pe bună dreptate că trebuie să păstreze posesiunea în continuare, fructul bunului și drepturile aparțin posesorului.

Articolul 374 alin. (3) Cod civil, prevede că, de la momentul încetării buneicredințe, iar în cazul posesorului de rea-credință de la momentul dobîndirii posesiunii, posesorul răspunde față de proprietar pentru prejudiciul cauzat prin faptul că din vina lui bunul s-a deteriorat, a pierit sau nu poate fi restituit din alt motiv.

Din conținutul normelor citate, Colegiul a ajuns la concluzia că, ÎM „L S B” SRL poate fi obligată doar la restituirea bunurilor și doar în cazul distrugerii acestora la achitarea contravalorii lor.

În acest sens, Colegiul a menționat că, pe parcursul judecării cauzei, intimatul nu a probat distrugerea sau deteriorarea acestui utilaj, ci din contra s-a constatat că utilajul pentru prelucrarea lemnului transmis în posesiunea ÎM „L S B” SRL era păstrat la depozit, era integru și putea fi revendicat proprietarului.

Din aceste considerente Curtea Supremă a ajuns la concluzia de a casa decizia Curții de Apel Bălți în partea încasării din contul ÎM „L S B” SRL în beneficiul Societății „A C E” SARL a sumei de 48 070, 55 euro cu titlu de contravaloarea utilajului livrat și în această parte a fost menținută hotărîrea instanței de fond privind revendicarea din posesia ÎM „L S B” SRL cu transmiterea Societății „A C E” SARL Franța a bunurilor mobile.

- ✓ Pe motivul emiterii deciziei în contradicție cu normele de drept material (neîntemeiat a fost admisă cererea de repunere în termen), cînd atît prima instanță, cît și instanța de apel nu au aplicat legea care trebuia să fie aplicată, a fost casată una (1) din decizii:

Cu titlu de exemplu poate fi adusă decizia Curții Supreme de Justiție prin care au fost casate atît decizia Curții de Apel Bălți, cît și hotărîrea primei instanțe în cauza civilă la acțiunea înaintată de SRL „F” către Primăria s. XX cu privire la

repunerea în termen a cererii și anularea parțială a procesului-verbal cu privire la rezultatele vânzării la licitație cu strigare.

Verificînd materialele dosarului Colegiul Civil al Curții Supreme de Justiție a statuat că între părți a fost încheiat un contract de vânzare-cumpărare nr. xx la data de 24.07.2008 și licitația cu strigare a avut loc la data de 17.06.2008, pe cînd acțiunea de chemare în judecată a fost depusă peste termenul de 3 ani de la apariția dreptului la acțiune, fapt ce denotă depunerea cererii de chemare în judecată cu încălcarea termenului stabilit de lege.

În conformitate cu art.279 Cod civil repunerea în termen poate fi efectuată în cazuri excepționale, dacă instanța de judecată constată că termenul de prescripție extinctivă nu este respectat datorită unor împrejurări legate de persoana reclamantului, dreptul încălcat al persoanei este apărut. Pe parcursul examinării cauzei în instanța de apel și instanța de fond nu au fost probate și administrate probe ce ar demonstra existența acestor împrejurări legate de persoana reclamantului.

Instanța de recurs a remarcat faptul că, cauzele de omitere a termenului de prescripție pot fi recunoscute întemeiate dacă persoana interesată a luat măsuri de realizare a dreptului său la înaintarea acțiunii în termenul stabilit de lege.

Prescripția extinctivă este termenul la expirarea căruia în cazul în care acțiunea nu a fost înaintată se stinge dreptul civil, apărut în urma delictului civil – dreptul la apărare pe calea acțiunii civile.

Examinarea unei acțiuni depusă în afara termenului legal, constituie o încălcare a principiului legalității și securității raporturilor juridice și, respectiv, o soluție inadmisibilă în ordinea de drept.

Instanța de recurs a concluzionat că prima instanță neîntemeiat și cu încălcarea prevederilor legale a admis cererea de repunere în termen și a admis acțiunea, deoarece termenul a fost omis fără careva temeii justificativ.

În acest sens, este lovită de nulitate și decizia instanței de apel, care a menținut hotărîrea primei instanțe.

Colegiul Civil al Curții Supreme de Justiție a concluzionat că decizia instanței de apel este emisă în contradicție cu normele de drept material, și a ajuns la concluzia de a emite o nouă hotărîre, prin care acțiunea reclamantului a fost respinsă ca fiind depusă cu omiterea termenului de prescripție.

- ✓ Una (1) din decizii a fost casată din motivul aplicării eronate a normelor de drept material și procedural, și anume că instanța de apel eronat a apreciat materialul probator și ca rezultat greșit a casat hotărîrea primei instanțe:

Instanța de apel examinînd cauza SA „C N” către SA „C M” cu privire la încasarea datoriei, formată în urma livrării energiei termice în sumă de 34 115,35 lei,

precum și a penalității în mărime de 5 117 lei, a casat hotărîrea primei instanțe prin care au fost admise pretențiile.

Prin decizia Curții de Apel Bălți a fost emisă hotărîre nouă prin care s-a încasat de la SA „C M” în beneficiul SA „C N” datoria în mărime de 16 213,23 lei, penalitatea în mărime de 2 431,50 lei și cheltuielile de achitare a taxei de stat la înaintarea acțiunii în mărime de 647 lei.

Colegiul Civil al Curții Supreme de Justiție a considerat necesar de a menționa că în conformitate cu art. 373 alin.1 CPC, instanța de apel urma să verifice în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărîrii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță.

Instanța de recurs a considerat necesar să menționeze și faptul că instanța de apel nu și-a argumentat încasarea datoriei în mărime de 16 213,23 lei și respectiv penalitatea și cheltuielile de judecată într-o mărime mai mică, limitîndu-se doar la indicarea în decizie a faptului că *la caz restanța constituie suma de 16 213,23 lei*, în cauzele în care materialele cauzei cert denotă că suma datoriei constituie 34 115,35 lei, penalitatea 5 117 lei și cheltuielile de achitare a taxei de stat la înaintarea acțiunii 1 177 lei.

Colegiul a apreciat critic și argumentul SA „C M” precum că instanțele nu au reținut spre examinare procesul-verbal de verificare a decontărilor reciproce și scrisoarea SA „C N” nr xx din xx.xx.xxxx, în cazul în care înscrisurile date nu sunt autentificate în modul stabilit.

Avîndu-se în vedere faptul că circumstanțele pricinii au fost constatate de către prima instanță, însă normele de drept material și procedural au fost încălcate de către instanța de apel, Colegiul Civil al Curții Supreme de Justiție a ajuns la concluzia de a casa integral decizia Curții de Apel Bălți și a menține hotărîrea primei instanțe.

- ✓ O altă (1) decizie a fost casată din motivul aplicării eronate a normelor de drept procedural, și anume că la materialele cauzei lipsește contractul de împrumut pe suma datoriei, și la fel nu a fost probată nici existența actului juridic:

În speță, SRL „F” a depus cerere de chemare în judecată împotriva SRL „O” privind încasarea datoriei, a dobînzii de întîrziere și a cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii reclamantul a indicat că la data de 04.08.2014 a transferat pîrîtului cu titlu de împrumut suma de 100000 lei, iar la data de 22.08.2014 reclamantul a mai transferat pîrîtului suma de 100000 lei cu titlu de împrumut. Susține că, astfel, între părți a fost stabilit un raport juridic caracteristic contractului de împrumut, reglementat de prevederile Codului civil al RM, astfel solicită încasarea

datoriei de 200 000 lei, a dobânzii de întârziere în sumă de 2022 lei, precum și a cheltuielilor judiciare suportate în legătură cu examinarea prezentei cauze.

Prin hotărârea judecătorei XX s-a admis acțiunea depusă de SRL „F”; s-a încasat de la SRL „O” în beneficiul reclamantului datoria în sumă de 200000 lei, dobânda de întârziere în mărime de 2022 lei și cheltuielile de judecată în sumă de 6060 lei.

Prin decizia Curții de Apel Bălți s-a respins apelul depus de SRL „O” și s-a menținut hotărârea instanței de fond.

Colegiul Civil al Curții Supreme de Justiție, examinând prezenta cauză, a menționat că instanțele ierarhic inferioare greșit au apreciat transferarea mijloacelor financiare ca un contract de împrumut din următoarele considerente.

Într-adevăr conform materialelor dosarului s-a demonstrat cu certitudine că între părți s-a produs un transfer bănesc. Plata s-a efectuat precum că în baza contractului de împrumut nr. 1 din 04 august 2014, acest fapt este confirmat prin ordinele de plată nr. 317 din 04 august 2014 și nr. 365 din 22 august 2014. Totodată, Colegiul a menționat că în opinia SRL „O” raportul juridic care a avut loc între părțile în litigiu nu este un contract de împrumut, dat fiind faptul că un astfel de act juridic lipsește.

Conform prevederilor art. 196 alin. (3) Cod civil, actul juridic bilateral este manifestarea de voință a două părți.

Conform art. 210 alin. (1) Cod civil, trebuie să fie încheiate în scris actele juridice dintre persoanele juridice, dintre persoanele juridice și persoanele fizice și dintre persoanele fizice dacă valoarea obiectului actului juridic depășește 1000 de lei, iar în cazurile prevăzute de lege, indiferent de valoarea obiectului.

În contextul dat, Colegiul Civil al Curții Supreme de Justiție a reținut că nici în instanța de fond, nici în instanța de apel nu au fost prezentate probe veridice, incontestabile, pertinente și concludente, care ar fi avut capacitatea de a confirma existența raporturilor obligaționale de împrumut pretinse de către SRL „F”, fiind doar anexate ordinele de plată nr. 317 din 04 august 2014 și nr. 365 din 22 august 2014.

Pe când la materialele pricinii, contractul de împrumut nr. 1 din 04 august 2014 încheiat între SRL „F” și SRL „O” lipsește.

Astfel, instanțele ierarhic inferioare, eronat au concluzionat asupra raporturilor obligaționale de împrumut încheiate între părți. Mai mult ca atât, SRL „O” nici în instanța de fond și nici în instanța de apel nu a confirmat existența acestui contract de împrumut.

Ori, în conformitate cu art. 118 alin. (1) CPC, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel.

În contextul dat, Colegiul Civil al CSJ a reținut ca fiind irelevant argumentul reclamantului referitor la existența unui raport obligațional de împrumut încheiat cu SRL „O”, deoarece SRL „F” nu a probat existența actului juridic în baza căruia a solicitat de la pîrît atît încasarea datoriei, cît și a dobînzii de întîrziere rezultată din neexecutarea de către împrumutat a obligației de restituire a împrumutului.

A fost considerată ca irelevantă și concluzia instanței de apel precum că obligația contractuală a fost confirmată prin ordinele de plată nr. 317 din 04 august 2014 și nr. 365 din 22 august 2014, deoarece aceste înscrisuri nu pot constitui o probă în confirmarea manifestării acordului de voință a părților, obiectului raportului obligațional contractual și valoarea acestuia cît și termenul de executare a obligațiilor.

Într-adevăr, nu a fost contestată efectuarea transferului mijloacelor bănești de la reclamant pîrîtilui, însă temeiul juridic al plăților nu a fost confirmat de către reclamant. La fel nefiind confirmată existența contractului de împrumut, nu poate fi considerată ca fiind întemeiată cerința de restituire a sumelor precum că împrumutate și a dobînzilor de întirziere, ori nu a fost stabilit care este termenul de acțiune a presupusului contract și ca consecință este sau nu debitorul în întîrziere.

Colegiul a reținut și faptul că la înaintarea acțiunii reclamantul a invocat prevederile legale ce reglementează contractul de împrumut. Astfel că, potrivit alin. 4 art. 60 CPC instanța judecătorească nu este în drept să modifice din oficiu temeiul sau obiectul acțiunii.

Din aceste considerente a fost casată decizia Curții de Apel Bălți și hotărîrea instanței de fond, cu emiterea unei noi hotărîri de respingere a acțiunii.

- ✓ În urma studierii deciziilor casate de către Curtea Supremă două (2) decizii au fost casate pe motivul că sunt lipsite de certitudine și nu au putere de convingere:

Articolul 6 alin. 1 al Convenției CtEDO stipulează că instanțele de judecată trebuie să indice cu suficientă claritate motivele pe care-și întemeiază hotărîrile, iar avînd în vedere caracterul determinant al concluziilor sale să precizeze noțiunile, ce implică o apreciere a faptelor supuse examinării. Uneori deciziile nu conțin o argumentare clară din care să rezulte procesul deliberării.

Noțiunea de proces echitabil impune ca instanța de judecată să nu-și motiveze doar sumar hotărîrea sa, ci să examineze efectiv problemele esențiale care-i sunt supuse aprecierii.

Decizia Curții de Apel Bălți a fost casată și din motivul că nu a fost determinată exact natura juridică a litigiului, criteriu, care presupune prin sine lămurirea completă și certă a situației de fapt sub toate aspectele, mai mult că

concluziile instanței de apel au fost bazate pe o apreciere unilaterală și arbitrară a materialului probator, fapt ce vine în contradicție cu normele de **drept procedural**.

În conformitate cu art. 130 alin.4 CPC, ca rezultat al aprecierii probelor, instanța judecătorească este obligată să reflecte în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele.

- ✓ Una (1) din decizii a fost casată pe motiv că concluziile instanței de apel sunt bazate pe o apreciere unilaterală și arbitrară a materialului probator, fapt ce vine în contradicție cu normele de drept procedural:

În conformitate cu art. 373 alin. (1) și (2) CPC, instanța de apel urma să verifice, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță; instanța de apel urma să verifice circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, să aprecieze probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces.

Reieșind din limitele judecării apelului consfințite în norma enunțată, instanța de recurs a reținut că contrar acestor prevederi, instanța de apel judecând apelul a trecut în mod superficial asupra circumstanțelor pricinii, referindu-se doar la susținerile și probele prezentate de una din părți, fără a examina legalitatea și temeinicia hotărârii supusă apelului sub toate aspectele, inclusiv și probelor prezentate de partea opusă.

Acest fapt indică la examinarea unilaterală a pricinii, ce constituie o încălcare a dreptului uneia din părți de a se bucura de drepturile sale procedurale în condițiile normelor în vigoare, precum și a principiului egalității armelor în proces.

În această ordine de idei este cert că omiterea de către instanța de apel de a supune controlului legalitatea hotărârii primei instanțe sub aspectul celor menționate și altor acte prezentate de parte, care au importanță pentru soluționarea corectă a pretenției deduse judecării, direct au indicat la examinarea superficială a apelului.

Astfel, se constată că soluția instanței de apel nu conține o argumentare clară din care să rezulte procesul deliberării și adoptării soluției la care s-a ajuns, și în acest caz instanța de recurs fiind în imposibilitatea să exercite controlul judiciar asupra unei asemenea soluții și să verifice temeinicia și legalitatea hotărârii atacate cu privire la oricare dintre motivele prevăzute de lege.

Astfel, decizia Curții de Apel Bălți fiind casată, cu restituirea pricinii pentru rejudecare în instanța de apel în alt complet de judecată.

- ✓ Un (1) alt motiv de casare fiind cel prin care s-a constatat că neîntemeiat Curtea de Apel Bălți a scos cererea de pe rol:

La examinarea cauzei Colegiul Civil al Curții Supreme de Justiție a concluzionat faptul că la primirea cererii de chemare în judecată, judecătorul urmează să verifice dacă cererea întrunește condițiile prevăzute la art. 166 și art. 167 CPC pentru a fi acceptată spre examinare. În cazul în care la primirea cererii de chemare în judecată, judecătorul nu a verificat dacă cererea a fost semnată de către o persoană împuternicită, deși era obligat să verifice și a acceptat spre examinare o astfel de acțiune, atunci eroarea se corectează prin scoaterea cererii de pe rol.

Instanța de recurs a reținut că pe parcursul examinării cauzei de către prima instanță, intimații-pârți nu au înaintat un demers de scoatere a cererii de pe rol și doar în cadrul ședinței de judecată a instanței de apel reprezentantul intimaților-apelanți, avocatul C.A., a solicitat instanței de apel scoaterea cererii de pe rol din motivul semnării acesteia de către o persoană neîmputernicită, după expirarea termenului de prescripție, deși a putut să invoce acest motiv încă în cadrul primei ședințe a instanței de fond.

Fiind luate în considerație circumstanțele speței și faptul că la primirea cererii de chemare în judecată și pînă la devenirea irevocabilă a deciziei de scoatere a acesteia de pe rol au trecut mai mult de trei ani, au fost derulate mai multe acțiuni procedurale și cel mai important, s-a scurs termenul general de prescripție extinctivă, instanța de recurs a ajuns la concluzia că în astfel de circumstanțe scoaterea cererii de pe rol va avea drept consecință o posibilă îngrădire a accesului liber la justiție pentru recurentul-reclamant, care riscă să fie lipsit de posibilitatea de a-și apăra drepturile și libertățile legitime.

Curtea Supremă de Justiție a ajuns la concluzia că decizia instanței de apel este neîntemeiată, incompatibilă cu standardele legalității și temeiniciei unui act judecătoresc, și avînd în vedere lipsa temeiurilor legale de a restitui cauza spre rejudecare în prima instanță, a ajuns la concluzia de a casa decizia Curții de Apel Bălți cu trimiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel în alt complet de judecată.

- ✓ Altă decizie (1) a fost casată din motivul că instanța nu a delimitat care este venitul ratat și care este prejudiciul cauzat din neexecutarea obligațiilor:

Instanța de recurs în cadrul examinării cauzei civile de încasare a datoriei, a statuat că instanța de apel nu a stabilit volumul real al datoriilor întreprinderii debitoriale, mai mult ca atît urma să fie verificate și cercetate facturile semnate sau

nesemnate de către părți care figurau în evidența contabilă a întreprinderii debitoriale.

În același timp, Colegiul Civil al CSJ a remarcat și asupra faptului că instanța de apel a dispus încasarea venitului ratat, nedelimitând care ar fi venitul ratat și care ar fi prejudiciul cauzat din neexecutarea obligațiilor.

Conform art. 14 alin. 2 Cod Civil, se consideră prejudiciu cheltuielile pe care persoana lezată într-un drept al ei le-a suportat sau urmează să le suporte la restabilirea dreptului încălcat, pierderea sau deteriorarea bunurilor sale (prejudiciu efectiv), precum și beneficiul neobținut prin încălcarea dreptului (venitul ratat).

Prin urmare venitul ratat este acel venit care ar fi fost posibil în condițiile unui comportament normal din partea autorului prejudiciului în împrejurări normale (de exemplu, s-ar fi executat contractul). Persoana păgubită trebuie să dovedească mărimea beneficiului care nu a fost obținut din cauza încălcării obligației, precum și legătura causală între neexecutare și venitul ratat. La calcularea mărimii venitului ratat important este stabilirea realității acelor venituri, care persoana prejudiciată presupunea că-l va obține în condițiile normale ale circuitului civil.

În speța dată, Colegiul Civil al Curții Supreme de Justiție a ajuns la concluzia de a casa decizia Curții de Apel Bălți și de a trimite cauza la rejudecare în instanța de apel în alt complet de judecată, pentru ca la rejudecarea cauzei completul care va examina cauza va fi responsabil de determinarea definitivă a circumstanțelor care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei, și în acest sens chiar putea fi propus părților să-și concretizeze pretențiile, să prezinte probe suplimentare și să dovedească faptele ce constituie obiectul probațiunii pentru a se convinge de veridicitatea lor.

- ✓ A fost întâlnit un caz (1) când instanța de apel nu s-a expus pe fiecare capăt de cerere atât în partea motivată cât și în dispozitiv, la fel nici nu a fost motivată suficient decizia:

Conform jurisprudenței CtEDO, instanțele de judecată, inclusiv instanțele de apel sînt obligate de a motiva hotărîrile sale. În special, decizia instanței de apel trebuia să conțină circumstanțele cauzei, constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei referitor la admiterea sau respingerea acțiunii, alte chestiuni ce au fost soluționate în cadrul judecării pricinii, legea materială și procedurală aplicată în cadrul judecării pricinii, argumentele instanței în caz de respingere a unor probe prezentate de participanți ș.a.

În cadrul examinării cauzei în instanța de apel, Colegiul Civil al Curții de Apel Bălți urma să verifice hotărîrea instanței de fond, atât sub aspectul temeiniciei, adică modul în care prima instanță a apreciat probele administrate în cauză și dacă în

baza acestora s-au reținut corect raporturile juridice dintre părți, cât și sub aspectul legalității, precum și sub aspectul soluționării tuturor argumentelor formulate de părți. Instanțele urmau să se expună pe fiecare capăt de cerere atât în partea motivată cât și în dispozitiv.

Conform art. 241 alin. 5 și 6 CPC în motivare se indică: circumstanțele pricinii constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele, concluzia instanței judecătorești privind admiterea sau respingerea integrală sau parțială a acțiunii, repartizarea cheltuielilor de judecată, calea și termenul de atac al hotărîrii.

În acest sens, instanțele de judecată urmează să țină cont de prevederile art. 118 alin. 1 al CPC, potrivit căruia fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale. Instanța, totodată, trebuie să țină cont și de faptul că este responsabilă de determinarea definitivă a circumstanțelor care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei și că în acest sens poate fi propus părților să prezinte probe suplimentare și să dovedească faptele ce constituie obiectul probațiunii.

IV. Concluzii.

Atât respectarea normelor de drept material, cât și respectarea normelor de drept procedural reprezintă o premisă pentru adoptarea unor hotărîri legale și temeinice. Pe lângă aceasta, normele de drept procedural au menirea să consolideze autoritatea instanțelor judecătorești, să contribuie la sporirea încrederii justițiabililor în actul judecătoresc, realizîndu-se astfel și funcția educativ-preventivă a procesului civil.

Reieșind din aceste considerente, aplicarea eronată sau încălcarea normelor de drept material/procedural la judecarea pricinilor civile, duc într-un final la casarea deciziei adoptate. Totuși, aplicînd sancțiunea de anulare a hotărîrii judecătorești, se ține cont și de caracterul încălcărilor comise, evitîndu-se formalismul exagerat.

Urmează de ținut cont și de faptul că o hotărîre legală în fond nu poate fi casată numai din motive formale (art. 386 alin. 2 CPC).

Reieșind din totalurile analizei datelor statistice privind examinarea cauzelor în ordine de apel comercial, recurs secțiunea II, precum și analiza calității examinării cauzelor în perioada respectivă de către Curtea Supremă de Justiție,

Se propune:

1. Discutarea prezentei note informative în cadrul ședinței operative a Colegiului Civil al Curții de Apel Bălți.
2. A ține sub monitorizare problematica dată.

***Coordonator, judecător
al Colegiului Civil
al Curții de Apel Bălți***

Aliona Corcenco

***Executat: Șef Direcție Sistematizare,
Generalizare și Relații cu Publicul
Tatiana Țurcanu***